

Brüssel, 9.12.2021
COM(2021) 777 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**Kaasavam ja kaitsvam Euroopa: vaenukõne ja vaenukuritegude lisamine ELi
kuritegude loetellu**

LISA

NÕUKOGU OTSUS vaenukõne ja vaenukuritegude lisamise kohta Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 sätestatud kuriteoliikide hulka

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut, eriti selle artikli 17 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 83 lõike 1 kolmandat lõiku,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi nõusolekut¹

ning arvestades järgmist:

- (1) Kõik vaenu ja sallimatuse vormid ja ilmingud, sealhulgas vaenukõne ja vaenukuriteod, on vastuolus inimväärikuse, vabaduse, demokraatia, võrdsuse, õigusriikluse, inimõiguste, kaasa arvatud Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) artiklis 2 sätestatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamise ja muude liidu väärtustega. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.
- (2) Liit moodustab vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse põhiõigusi ning liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja traditsioone. EL püüab tagada kõrge turvalisuse taseme, rakendades muu hulgas meetmeid kuritegevuse, rassismi ja ksenofoobia ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks.
- (3) Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikli 83 lõikega 1 võivad Euroopa Parlament ja nõukogu kehtestada miinimumeeskirjad kuritegude ja karistuste määratlemiseks eriti ohtlike piiriülese mõõtmega kuriteoliikide puhul tulenevalt nende kuritegude olemusest või mõjust või erivajadusest võidelda nende vastu ühistel alustel. Need kuriteoliigid on loetletud kõnealuses artiklis.
- (4) Praegune kuriteoliikide loetelu ei võimalda kehtestada miinimumeeskirju vaenukõne ja vaenukuritegude määratlemiseks ja nende eest karistamiseks.
- (5) Nõukogu raamotsusega 2008/913/JSK² on ette nähtud kogu liidus kohaldatavad tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad kriminaalkaristused rassistliku ja ksenofoobse vaenukõne ning rassistlike ja ksenofoobsete vaenukuritegude eest. Selleks peavad liikmesriigid vaenukõne, st rassilise kuuluvuse, nahavärvi, usutunnistuse, sünnipära ja rahvusliku ja etnilise päritolu põhise vägivalla ja vaenu avaliku õhutamise kriminaliseerima. Sama nõuet kohaldatakse peale vaenukõne ka muude kuritegude suhtes, mis on toime pandud rassistlikel või ksenofoobsetel alustel.

¹ ELT C [...], [...], lk [...].

²Nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/913/JSK teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega (ELT L 328, 6.12.2008, lk 55).

- (6) Vajadusele käsitleda vaenukõnet ja vaenukuritegusid tulemuslikult muudel alustel kui nendel, mis on hõlmatud raamotsusega 2008/913/JSK, ja eelkõige seoses soo, seksuaalse sättumuse, vanuse ja puudega, on viidatud ka võrdõiguslikkuse liidu strateegiates: soolise võrdõiguslikkuse strateegias 2020–2025,³ LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegias 2020–2025⁴ ja puuetega inimeste õiguste strateegias 2021–2030⁵.
- (7) EL ja kõik selle liikmesriigid on ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni osalised. Selle artiklis 16, mis käsitleb kaitset ekspluateerimise, vägivalla ja väärkohtlemise eest, on sätestatud, et kõik osalisriigid peaksid võtma asjakohaseid seadusandlikke, halduslikke, sotsiaalseid, hariduslikke ja muid meetmeid, et kaitsta puuetega inimesi. Puuetega inimesi tuleks kaitsta nii kodus kui ka väljaspool kodu kõigi ekspluateerimise, vägivalla ja väärkohtlemise vormide eest. Samuti peaksid osalisriigid võtma kõik asjakohased meetmed, et vältida igasugust ekspluateerimist, vägivalda ja väärkohtlemist. Artiklis 17, mis käsitleb isikupuutumuse kaitset, on sätestatud, et kõigil puuetega inimestel on teistega võrdsel alustel õigus kehalisele ja vaimsele puutumatusel.
- (8) Nagu ka rahvusvahelisel tasandil tunnistatakse,⁶ iseloomustab vaenukõnet ja vaenukuritegusid eelarvamuslik motiiv, mis käivitab kurjategija tegevuse isikute või rühmituste vastu, kellel on või kellel tajutakse olevat kaitset vajav tunnus. Vaenamine on mõlema nähtuse olemuslik osa, iseloomustades seda laiemat kuritegude rühma.
- (9) Vaenukõne ja vaenukuriteod kahjustavad põhiõigusi ja -väärtusi, nagu eelkõige inimväärikus ja võrdsus, millele liit on rajatud. Lisaks kahjustavad need nii üksikuid ohvreid kui ka terveid kogukondi ja ühiskonda laiemalt, pärssides muu hulgas sõnavabadust. Need takistavad pluralismi ja sallivust, tuues kaasa polariseerumise ning mõjutades negatiivselt avalikku arutelu ja demokraatlikku asjaajamist.
- (10) Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 11 on sätestatud sõna- ja teabevabadus, mis on demokraatliku ühiskonna üks põhialuseid. Vaenukõne käsitlemine kuriteona on vajalik teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitsmiseks ning vastab otseselt liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele. Kõik liidu õigusaktid, mis nõuavad liikmesriikidelt vaenukõne kriminaliseerimist ja mõjutavad seega õigust sõnavabadusele, peaksid olema proportsionaalsed ja nende puhul tuleks silmas pidada sõnavabaduse olemust.
- (11) Vaenukõne võib viia mitte ainult konfliktide, vaid ka vaenukuritegudeni. Mõlemad levivad üle riigipiiride. Vaenukõnet on lihtne korrata ja laialdaselt levitada, nii internetis, sealhulgas sotsiaalmeedias, kui ka väljaspool interneti,

³ Komisjoni 5. märtsi 2020. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Võrdõiguslik liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“ ([COM\(2020\) 152 final](#)).

⁴ Komisjoni 12. novembri 2020. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Võrdõiguslik liit: LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025“ ([COM\(2020\) 698 final](#)).

⁵ Komisjoni 3. märtsi 2021. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Võrdõiguslik liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030“ ([COM\(2021\) 101 final](#)).

⁶ Vt näiteks Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitus nr R (97) 20 liikmesriikidele vaenukõne kohta ja OSCE ministrite nõukogu 2. detsembri 2009. aasta otsus nr 9/09 vaenukuritegude vastu võitlemise kohta.

sealhulgas teleülekannete, avalike ürituste, ajakirjanduslike arvamusalalduste ja poliitiliste kõnede kaudu. Vaenukuritegusid võivad toime panna ja hõlbustada üle mitme riigi ulatuvad võrgustikud, mis inspireerivad, korraldavad või viivad läbi füüsilisi rünnakuid. Laiemas plaanis kandub vaenukuritegude mõju üle liikmesriikide, mis aitab kaasa hirmuõhkkonna tekkimisele ja võib põhjustada sotsiaalseid konflikte.

- (12) Vaenukõne ja vaenukuriteod on kogu liidus laialt levinud ning viimastel aastatel on need sagenenud. Liiatigi on COVID-19 pandeemia suurendanud ebakindluse, isoleerituse ja hirmu tunnet. See on loonud õhkkonna, kus vaenukõne vohab ning seda kasutatakse juba niigi tõrjutud elanikkonnarühmade vastu, mis võib muu hulgas viia vaenukuritegudeni.
- (13) Vaenukõne ja vaenukuriteod õõnestavad demokraatliku ja pluralistliku ühiskonna põhialuseid ning ELi lepingu artiklis 2 sätestatud ühiseid väärtusi. Arvestades sellise käitumise erilist raskust, selle mõju põhiõigustele ja -väärtustele ning selle piiriülest olemust, vajab see ühistegevust liidu tasandil. Et vaenukõnest ja vaenukuritegudest tulenevad probleemid tõhusalt käsile võtta, on vaja ühist kriminaalõiguslikku vastumeedet liidu tasandil. See tagaks vaenukuritegude ohvrite järjepideva kaitse ning annaks võimaluse kasutada erilisi kaitsemeetmeid, mis on ette nähtud kõige haavatavamatele kuriteoohvritele. Ühistel alustel tegutsemine peaks aitama tõhustada liikmesriikide õigusala koostööd, mis on nende nähtuste piiriülese mõõtmise tõttu hädavajalik.
- (14) Vaenukõne ja vaenukuriteod vastavad seega ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele ning neid võib teiste loetletud kuritegude kõrval pidada selle sätte kohaseks kuriteoliigiks.
- (15) Seetõttu on esimeses etapis vaja laiendada ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikes 1 esitatud kuriteoliikide loetelu nii, et see hõlmaks vaenukõnet ja vaenukuritegu, et seejärel võtta teises etapis vastu teisesed materiaalsoiguslikud aktid, millega kehtestada miinimumeeskirjad vaenukõne ja vaenukuritegude määratluste ja karistuste kohta.
- (16) Käesolev otsus ei mõjutaks meetmeid, mida võetakse teises etapis. Eelkõige ei määra ega piira see hiljem esitatavate teiseste õigusaktide kohaldamisala ega sisu.
- (17) Komisjoni ettepanek selliste teiseste õigusaktide kohta tuleks koostada kooskõlas parema õigusloome nõuetega, tehes mõjuhindangu ja korraldades laiaulatusliku konsultatsiooni. Muu hulgas peaks komisjon selliste teiseste õigusaktide ettevalmistamisel konsulteerima liikmesriikidega, sealhulgas kriminaalõiguse ja põhiõigustega seotud riiklike õigusraamistike eripärade üle,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Vaenukõne ja vaenukuritegu on kuriteoliigid ELi toimimise lepingu artikli 83 lõike 1 tähenduses.

Artikkel 2

Käesolev otsus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*